

TSTVG-2005-30025

INSTANS:	Stavanger tingrett - Dom.
DATO:	2005-12-05
DOKNR/PUBLISERT:	TSTVG-2005-30025
STIKKORD:	Straffeloven § 246, § 247, straffeloven § 253 nr. 3 litra b, subsidiært § 253 nr. 2, straffeloven § 250.
SAMMENDRAG:	Privat straffesak med krav om mortifikasjon og oppreisning.
SAKSGANG:	Stavanger tingrett TSTVG-2005-30025.
PARTER:	A (advokat Per Danielsen) mot advokat Arvid Magne Sjødin (advokat Bent Endresen).
FORFATTER:	Tingrettsdommer Astrid Lærdal Frøseth. Meddommere: Trafikkbetjent Anne Marie Helgevold, Sen. prosessstekn. Kjell Arnfinn Nilsen.

Ved stevning til Stavanger byrett av 28.02.2000 gikk A ved sin prosessfullmektig, advokat Per Danielsen, til privat straffesak mot Arvid Sjødin. Det ble krevd mortifikasjon av fire utsagn, ett i et brev til Riksadvokaten og tre i pressen. Videre ble det krevd oppreisning begrenset oppad til kr 200.000 og tilkjennelse av saksomkostninger.

Arvid Sjødin innga tilsvaer ved sin prosessfullmektig, advokat Bent Endresen. Det ble prinsipalt nedlagt paastand om avvisning av mortifikasjonskravet vedroerende de tre utsagnene i pressen, subsidiært frifinnelse pa dette punkt. Videre ble det krevd frifinnelse for utsagnet i brevet til Riksadvokaten og frifinnelse for oppreisningskravet.

Etter hovedforhandling avsa Stavanger tingrett dom den 20.11.2002 hvoretter mortifikasjonskravene ble avvist og Sjødin idømt a betale oppreisning med kr 50.000 og saksomkostninger med kr 116.000 med tillegg av renter.

Begge parter anvendte rettsmidler mot tingrettens avgjørelse. Gulating lagmannsrett bemerket at tingrettens beslutning om avvisning skulle ha vaert avsagt i form av en kjennelse hvorpaa lagmannsrettens kjennelse av 23.07.2004 fikk slik slutning:

- 1. Tingrettens kjennelse og dom med tilhørende hovedforhandling oppheves.*
- 2. Saksomkostningsavgjørelsen for lagmannsretten utstaar til den kjennelse eller dom som avslutter saken.*

Lagmannsrettens kjennelse ble ikke paakjaert og ved prosesskrift av 06.09.2004 anmodet advokat Danielsen pa vegne av A om berammelse av ny hovedforhandling.

Hovedforhandling ble berammet og utsatt to ganger henholdsvis i februar 2005 og i juni 2005 foer hovedforhandlingen sa ble gjennomfoert 7.-10.11.2005. Partene moette med sine prosessfullmektiger. Partene avga forklaringer. 10 vitner ble avhoert. Dokumentasjon fremgaar av rettsboken.

Sakens bakgrunn:

A krever mortifikasjon av utsagn som fremkommer i brev datert 16.09.1998 fra Sjødin til Riksadvokaten og utsagn i etterfoelgende avisoppslag i VG og Haugesunds Avis.

Saken har sitt utspring i den saakalte Birgittesaken. Sjødin var offentlig oppnevnt forsvarer for fetteren til B da fetteren den 27.11.1997 ble doemt i Karmsund herredsrett for drapet pa B som fant sted natt til 06.05.1995 pa Karmøy. Dommen ble paanket til Gulating lagmannsrett (LG-1998-260). I forbindelse med forberedelsene til ankeforhandlingen trakk Sjødin seg som offentlig oppnevnt

forsvarer. Advokat Erik Nadheim erstattet Sjødin som offentlig forsvarer. Dessuten var advokat Sigurd Klomsæt oppnevnt som offentlig forsvarer i lagmannsretten. Det er ikke bestridt at Sjødin likevel hadde en aktiv rolle i den videre prosessen.

Under ankeforhandlingen avga Sjødin vitneforklaring. Fetteren ble frifunnet av juryen 17.06.1998. Ved dom av 18.06.1998 (LG-1998-260) ble fetteren frifunnet og samtidig dømt til å betale erstatning til B foreldre idet herredsrettens dom ble opprettholdt på dette punkt. Avgjørelsen ble innklaget for EMD som i februar 2003 (EMD-2000-56568) dømte Staten til å betale fetteren 20.000 EUR for brudd på EMK artikkel 6 nr. 2 (« uskyldspresumpsjonen »).

De idømte borgerlige rettskrav/erstatningen i straffesaken ble påanket til Høyesterett. Advokat Sigurd Klomsæt opptrådte som fetterens prosessfullmektig for Høyesterett. Ved Høyesteretts dom av 24.09.1999 (Rt-1999-1363) ble lagmannsrettens dom hva gjaldt erstatningskravet stadfestet.

Etter frifinnelsen fremmet fetteren og hans foreldre/søsken krav om erstatning for uberettiget forfølgning ved begjæring av 17.09.1998 fremsatt av advokatene Klomsæt og Nadheim. Det er opplyst at Sjødin og advokat Klomsæt ble oppnevnt som prosessfullmektiger for fetteren i august 1999 under ankebehandlingen av denne saken i Gulating lagmannsrett.

Tidlig på ettermiddagen 14.09.1998 nesten tre måneder etter frifinnelsen - mens anken over idømt erstatning sto for Høyesterett og tre dager før begjæring om erstatning for uberettiget forfølgning ble fremsatt for Gulating lagmannsrett - ringte en person til Sjødins boligtelefon. Sjødins ektefelle, Benchamaporn Sjødin tok telefonen. Sjødin var på den tiden opptatt i retts sak i Oslo. Telefonsamtalen foranlediget at det to dager senere ble telefakset et brev fra Sjødin til Riksadvokaten. Brevet er datert 16.09.1998 og har følgende ordlyd (det utsagn som kreves mortifisert er uthevet med fete typer):

« KARMØYDRAPET » - BEGJÆRING OM NY ETTERFORSKNING

Jeg har siden mandag vært opptatt i Oslo byrett i forbindelse med en straffesak. Mandag ettermiddag, etter kl. 1400 ringte telefonen hjemme på min bopel på Gausel utenfor Stavanger. Telefonnummer er 51 80 06 76. Min kone, Benchamaporn Sjødin, som var hjemme tok telefonen. Det var en person, som hun oppfattet ikke snakket ren Haugesund/Karmøydialekt, men nærmere Stavangerdialekt, som spurte etter undertegnede, etter det jeg er blitt opplyst av henne samme dag.

Vedkommende fikk vite at jeg var i Oslo. Han opplyste da at han ringte fordi saken hadde gått altfor langt for « C ». Han sa at det var galt at « C » hadde måtte gå gjennom to rettsinstanser. Min kone snakket rolig med ham. Vedkommende forklarte at han var i 30-års alderen. Han sa at han var stor, sterk og brukte sprøyter. Han sa også at han hadde treningsstudio i sin kjeller og at han hadde trent sammen med « C ». han opplyste også at han var far til to barn, etter slik jeg husker det fortalt 4-6 år. Han sa at han hadde, eller hadde hatt, en samboer som heter D, men at dette forholdet var i ferd med å bli slutt og at han var i ferd med å kjøpe leilighet til henne. Han opplyste å bo i X.

Ut i samtalen sa han at det var han som hadde drept B. Han opplyste at han vært for sterk, at det hadde gått altfor fort. Han ga beskrivelser av hva som hadde skjedd uten at jeg tør gå i detaljer om dette. Han sa også at han hadde vært sammen med B på stedet i tre timer.

Han opplyste at han hadde blitt kjent med B på bedehuset. Videre fortalte han at en 17 år gammel jente skulle flytte inn til ham ettersom samboeren skulle flytte ut. Han opplyste å arbeide i Nordsjøen.

Min kone har forklart meg at han snakket seint og slepende. Min kone forsøkte å få ham til å fortelle hva han het. Han sa at han ikke fikk lov av « kameraten sin » å si det. Han hadde deretter lagt på.

Etter det jeg har fått opplyst så varte denne samtalen i ca tre kvarter og ble avsluttet ved at vedkommende uttalte seg om slibrige ting.

Min kone telefonerte meg like etter samtalen. Jeg forsøkte deretter ved å kontakte Telenor og politiet i Stavanger for om mulig å få oppsporet samtalen, hvor denne kom fra. Ved

Stavanger politikammer var man svært velvillig og forsøkte også utover dagen i går å innhente denne informasjonen. Det viser seg, etter det som er opplyst å være forbundet med vanskeligheter å få dette til.

Jeg ba Stavanger politikammer legge en « sjikane » på min hjemmetelefon. Dette er gjort slik at om vedkommende nå skulle ringe opp igjen er det mulig å oppspore hvor samtalen kommer fra. Min kone er instruert hvordan hun skal opptre i det tilfellet.

Undersøkelser som jeg har gjort lokalt i X viser at:

A født *. *.66

---gata 22

0000 X

kan stemme med de opplysninger som vedkommende som telefonerte ga. Etter det jeg har fått opplyst trente vedkommende med C for noen år tilbake. Han er også kroppsbygger. Videre er han far til to barn og har vært samboer med en « D » som i dag driver Y i Haugesund. I dag er det oppført på samme adresse: E født i 1976. « E » og « D » kan lyde likt.

Idet jeg befinner meg i Oslo har jeg sammen med advokat Erik Nadheim i går kveld gått gjennom dokumentene i saken inklusiv 0-dokumenter og rundspørings skjema. Det synes å være konstatert at vedkommende ikke er avhørt i saken til tross for at vedkommende bor like i nærheten av det sted i sentrum hvor den siste observasjon av henne ble gjort. Jeg er ikke kjent med hvilken bil vedkommende disponerte på tidspunktet.

Jeg kontaktet i går kveld SEFO-leder Yngve Svendsen i Agder om dette. Han ba meg kontakte Riksadvokaten direkte.

Statsadvokaten og Politimesteren i Haugesund har begge uttalt at det ikke er grunnlag for å etterforske saken videre. Det næres ingen tillit til verken Haugesund politikammer underlagt politimester Sjursen eller Statsadvokatene i Rogaland har befatning til saken. Jeg har imidlertid fått tillit til Stavanger politikammer.

Jeg ber Riksadvokaten telefonere advokat Erik Nadheim om saken dersom det skulle være behov for det. Ved Stavanger politikammer er man villig til å foreta et avhør av min kone, etter det som er opplyst meg av vaktleder på kriminalavdelingen i går kveld.

Jeg befinner meg i Oslo også i dag i retten, men kan nås ved at man telefonerer mitt kontor og beskjed legges igjen.

Med vennlig hilsen

Anita Stanghelle

for Arvid Sjødin

advokat

Sjødin forklarte i retten at han skrev brevet i Oslo og oversendte til sitt kontor i Stavanger slik at det kunne settes opp på kontorets brevpapir. Sekretæren sendt i kopi til advokatene Klomsæt og Nadheims kontor, til fetterens far og til privatetterforsker Harald Olsen.

Riksadvokaten besluttet å oppnevne Politimesteren i Stavanger som settepolitimester. I brev til Politimesteren i Stavanger, datert 25.09.1998, står følgende:

ADVOKAT ARVID SJØDIN BEGJÆRER NY ETTERFORSKNING I DEN SÅKALTE BIRGITTESAKEN (KARMØYDRAPET)

Det vises til vedlagte telefaks av 16. september 1998 fra advokat Sjødin med begjæring om ny etterforskning i den såkalte Birgittesaken (Karmøydrapet)

De oppnevnes som settepolitimester og bes som sådan foreta de nødvendige undersøkelser på bakgrunn av opplysningene som fremgår i advokat Sjødins henvendelse. Riksadvokaten forutsetter at De deretter tar stilling til hvorvidt det skal iverksettes en bredere anlagt

etterforskning mot A f. *. *.66.

Bakgrunnen for settepolitimesteroppgjøret er at advokat Arvid Sjødin 16. juni 1998 har anmeldt påståtte straffbare forhold i tilknytning til etterforskning i Birgittesaken, som er gjennomført ved Haugesund politidistrikt/Kripos, og den rettslige irettesetting med førstestatsadvokaten i Rogaland som aktor. SEFO Agder etterforsker for tiden anmeldelsen fra Sjødin.

Overnevnte anmeldelse og denne beslutning er ikke til hinder for at det til bruk for Deres vurdering av om en bredere anlagt etterforskning skal iverksettes, innhentes opplysninger o.l. fra sentrale aktører ved Haugesund politidistrikt og Kripos.

Riksadvokaten ber om å bli underrettet om politimesterens avgjørelse. (Spørsmål om settestatsadvokat vil eventuelt bli vurdert på et senere tidspunkt.)

Allerede tidlig fredag morgen, samme dag som brevet fra Riksadvokaten er datert, ble sak om « Karmøydrapet » slått opp i Dagbladet, både i nettutgaven og i hovedavisen. Det fremgår av utskrift fremlagt for retten at hovedavisen hadde følgende ingress:

« En Karmøymann sier at han drepte B. Han ringte selv til advokat Sjødins kone og innrømmet dette. I dag starter ny etterforskning på Karmøy - beordret av riksadvokaten. »

I artikkelen siteres riksadvokat Tor-Aksel Busch på følgende:

« - Det er riktig at vi har mottatt et brev fra advokat Arvid Sjødin. Vi har etter en vurdering kommet fram til at det er grunnlag for en konkret oppfølging av denne saken.

...

- Vi vil i løpet av dagen bestemme hvilket politidistrikt som skal følge opp saken.

...

- Det er altfor tidlig å si noe om hvor omfattende etterforskningen vil bli. »

I avisartikkelen gjengis under vinklingen « etter det Dagbladet kjenner til » detaljer fra brevet om innholdet i telefonsamtalen som tyder på at journalist Geir Selvik, som sto som forfatter av artikkelen, kjente innholdet i Sjødins brev til Riksadvokaten, noe han også bekreftet i sin vitneforklaring for retten. Videre står å lese blant annet følgende:

« Både tjenestemenn i Haugesund og Stavanger kjenner innholdet i brevet til Riksadvokaten. Advokat Sjødin har ingen kommentarer.

Navngitt

Karmøymannen skal ikke ha oppgitt navnet sitt under den mer enn halvtimelange samtalen med Sjødins kone. Men han skal ha gitt en rekke detaljopplysninger om seg selv som har gjort det mulig å identifisere ham.

Karmøymannens navn er overlevert til Riksadvokaten. »

Ut på dagen fredag ble saken slått opp i VG på nettsiden. Artikkelen med overskriftene « Sjødin glad for ny etterforskning. Mann tilstod Karmøydrap for advokatens kone » fremstår som et intervju med advokat Arvid Sjødin. Fra artikkelen, skrevet av journalist Rune Fjeld Olsen, skal enkelte avsnitt siteres (det utsagnet som kreves mortifisert, er uthevet med fete typer):

....

« I dag vil riksadvokat Tor-Aksel Busch ifølge Dagbladet beordre ny etterforskning av

Karmøydrapet med bakgrunn i denne telefonsamtalen.

Sjødin forteller at mannen som ringte hadde forsøkt å få fatt i ham, men han var i retten hele dagen. Derfor var det kona som snakket med mannen.

Mannen oppga ikke navnet sitt, men var ifølge Sjødin allikevel lett å oppspore.

- Med bakgrunn i alle detaljene han oppga, var han ikke vanskelig å finne sier Sjødin og viser til sin inngående kunnskap i både saken og lokalmiljøet på Karmøy.

....

- Jeg har ingen formening om hvem som vil overta etterforskningen, men jeg må innrømme at jeg ikke hadde hatt noe imot at Stavanger politikammer overtok, sier Sjødin.

Etter frifinnelsen av fetteren til B, kritiserte Sjødin både Kripos og Haugesund politikammer i sterke ordelag. Han gikk også til det skritt å anmelde Kripos fordi han mente de forsøkte å hemmeligholde vesentlig informasjon i saken.

Dersom Karmøydrapet blir oppklart, vil Arvid Sjødin bli svært lettet.

- Det vil være gledelig for alle i Rogaland dersom denne saken blir oppklart, sier Sjødin. Han understreker derimot at han uttaler seg på generelt grunnlag. »

Samme dag var det også et oppslag i Haugesund Avis med overskriften « *Ny tilståelse i Birgittesaken* ». Artikkelen er skrevet av journalist John A. Bauge. Artikkelen fremstår som basert på en samtale med Sjødin idet flere utsagn er satt opp som sitater. Etter ingressen står følgende (det utsagnet som kreves mortifisert, er uthevet med fete typer):

« Det er riksadvokat Tor Aksel Busch som har bestemt at politiet må undersøke opplysninger fra en mann som ringte til advokat Arvid Sjødin i forrige uke. Det var advokatens kone som svarte, og i løpet av den mer enn en halvtime lange samtalen fortalte mannen at det var han som hadde drept B.

- Mannen presenterte seg ikke, men fortalte såpass mye om seg selv at jeg ikke hadde store problemer med å identifisere ham, sier advokat Sjødin til Haugesunds Avis i dag. Han bekrefter at mannen bor på Karmøy, og at han overhode ikke er nevnt i politiets enorme etterforskningsmateriale tidligere.

Neste dag var det flere nye oppslag i Haugesunds Avis. En av artiklene med overskriften « *La på røret da han ble slibrig* » fremstår som intervjuer med Politimesteren i Haugesund, Karl-Henrik Sjursen, og med advokat Arvid Sjødin. Fra artikkelen skal gjengis følgende etter ingressen (det utsagnet som kreves mortifisert, er uthevet med fete typer):

« Det er politimesteren i Haugesund, Karl-Henrik Sjursen, som overfor Haugesund Avis avslører at den oppsiktsvekkende drapstilståelsen i utgangspunktet er anmeldt til politiet som ren telefonsjikane. Advokat Sjødin bekrefter at han har anmeldt mannen og at hans kone etter hvert fant samtalen såpass ubehagelig at hun la på røret.

Sjødin synes ikke de sjikanøse uttalelsene gir noen grunn til å ta mannens drapstilståelse mindre alvorlig.

- Mannen og min kone hadde hatt en lang og interessant samtale før han på slutten kom med flere upassende uttrykk. Da hadde mannen allerede fortalt så mye om seg selv at det var helt uproblematisk å identifisere ham. Det er helt atypisk for folk som driver telefonsjikane, mener Sjødin.

Han hadde dessuten rent taktiske og praktiske grunner for å anmelde mannen for sjikane. Blant annet er det en forutsetning for å få Telenor til å oppspore samtale. »

Hendelsesforløpet fremgår i stor utstrekning av sitatene fra brevene og avisoppslagene og det

vises til dette. Det er grunn til å tro innholdet i brevet til Riksadvokaten først ble kjent blant journalister i Oslo. Det vises til forklaringer blant annet fra journalistene Geir Selvik og Hans Petter Aass. Journalister startet undersøkelser i lokalmiljøet på Karmøy.

A forklarte i retten at han var på et møte i jobbsammenheng på et hotell da han leste i avisen om en 32-åring som hadde tilstått Karmøydrapet og han lurte på hvem det kunne være. Han fikk beskjed om å ringe sin tidligere samboer og da han ringte, fortalte hun at han var i søkelyset fordi en dame fra Aftenposten hadde ringt henne for å få tak i ham. A fikk etter hvert flere telefonhenvendelser. Da han kom hjem etter arbeidsdagen, ble han oppsøkt av Aass på bolig og senere av Selvik. Journalist Per Asle Rustad i TV2 ville ha ham på fjernsyn. Da han senere møtte på utestedet som han drev sammen med en kamerat, forsto han på folk og fikk vite av en kamerat at ryktene hadde spredd seg. A tok en telefon til Sjødin for å høre hvordan Sjødin kunne komme opp med hans navn. Han oppfattet Sjødin som ganske kort og avvisende. Etter dette informert A sin far som ringte Sjødin hvoretter faren ba ham om på ny å ta kontakt med Sjødin. Han ringte Sjødin lørdag formiddag, men husket ikke samtalen. Sjødin forklarte i retten at han i denne samtalen hadde sagt til A at han skulle i politiavhør, og at han da ville si at dette var feil.

A forklarte at han gjennom sin tidligere samboers nye samboer fikk formidlet kontakt med Lønning på TV2. Han ville fremstå på fjernsyn for å slå tilbake. Lønning kontaktet advokat Tor Erling Staff som opptrådte som As advokat på TV2 og i etterfølgende avisoppslag.

Stevning ble sendt retten 28.02.2000. Det ble forgjeves forsøkt å megle mellom partene i saksforberedende møte før hovedforhandling ble avholdt første gang i Stavanger tingrett i november 2002.

Advokat Danielsen har på vegne av A i det vesentlige anført:

A må bevise at det er sannsynlig at Sjødin har uttalt seg som det står i avisene. Beviskravet er vanlig sannsynlighetsovervekt. Selv om saken forhandles i straffeprosesslovens former, er oppreisningskravet et sivilt krav og mortifikasjonskravet et sivilt krav reelt sett.

Sjødin har erkjent at han har skrevet brevet til Riksadvokaten. Det er ikke et poeng ved tolkningen rettslig sett at mottakeren er Riksadvokaten. Dersom det skulle være et poeng, er A anmeldt til politiet. Brevet må uansett oppfattes slik at det skapes mistanke mot A. Beviset på det er at det settes i gang etterforskning, men også at brevet ble spredd til flere.

Når det gjelder avisintervjuene, husker ikke Sjødin disse. Etter bevisførselen må retten legge til grunn at Sjødin har uttalt seg slik som det står på trykk.

Hva gjelder VG-oppslaget forklarte vitnet Fjeld Olsen, som hadde skrevet artikkelen, at han var sikker på at Sjødin hadde sagt det som sto skrevet, at det var et riktig sitat. Det sto tankestrek foran. Artikkelen inneholder uttalelser som ikke kan være hentet fra andre enn Sjødin. Det vises blant annet til fjerde siste avsnitt hvor Sjødin uttaler seg om at han ikke vil ha noe imot at Stavanger politikammer overtar etterforskningen. Ingen journalister vil dikte opp et intervju. Det går på journalisters yrkes stolthet. Det kan teoretisk være at Sjødin ikke har sagt de samme ordene som VG har skrevet, men det må være sikkert at han har uttalt seg med det samme meningsinnholdet fordi han har sagt noe lignende til Haugesunds Avis.

Hva gjelder Haugesunds Avis 25.09, vil saksøker hevde at Sjødin har uttalt seg slik sitatet er gjengitt. Uttalelsen som kreves mortifisert, er akkurat om det samme tema som det som ble sagt til VG og dette er et bevis i seg selv. Vitnet Bauge forklarte at han husket at han hadde snakket med Sjødin. Det er da sannsynlig at Bauge klarte å gjengi hva Sjødin sa riktig. Det er flere sitater i samme oppslag. Dette er egnet til å bevise at det har vært en samtale. Uttalelsen om at Sjødin hadde ringt til politiet, finnes ikke igjen noe annet sted. Det er ikke bestridt at Sjødin var i retten samme dag fra kl. 08.30. Det må imidlertid legges til grunn at Bauge, slik han har forklart, hadde tid til både å lage reportasjen og å snakke med Sjødin fra han kom på jobb kl. 07.45 til han måtte levere fra seg manuskriptet en time senere. Artikkelen står jo på trykk.

Hva gjelder Haugesunds Avis 26.09, er den uttalelsen som kreves mortifisert, over samme tema som dagen før, men med litt andre ord. Bauge forklarte at han ikke kunne huske om han hadde hatt et nytt intervju med Sjødin eller om sitatet bare var en gjentakelse med litt andre ord og uttrykk. Det

har ingen betydning rettslig sett om sitatet er et nytt selvstendig sitat eller om det bare er en gjentakelse av et tidligere intervju. Det er mest sannsynlig at det er et nytt selvstendig intervju fordi sitatet har litt andre ord og uttrykk.

Når retten skal tolke utsagnene, må den ta utgangspunkt i hvordan folk flest oppfatter disse. Dette gjelder også utsagnet i brevet til Riksadvokaten. Utsagnene må vurderes objektivt slik, de står skrevet, og i sin kontekst, det vil si de må sammenholdes med det øvrige innhold og også andre omstendigheter som kan ha betydning må trekkes inn ved tolkningen. Hvis leseren vet at det er A som det skrives om, selv om han ikke er navngitt, er dette relevant. Det vises til Andenæs/Brattholm: Spesiell strafferett 3. utgave side 159 - 160. Vedrørende tolkningsprinsipper vises til nyere rettspraksis i Høyesterett, særlig Rt-2003-1190 og Høyesteretts dom av 07.10.2004 (avsnitt 32) (HR-2004-1672-A-A32) og to avgjørelser i EMD 17.12.2004, Cumpana og Mazare - Romania (EMD-1996-33348-2) og Pedersen og Baardsgaard - Danmark (EMD-1999-49017-2), særlig punktene 74-76.

Hva gjelder anmeldelsen til Riksadvokaten, vil saksøker hevde at selv om det bare stilles et spørsmål til Riksadvokaten om A, insinueres det at A kan ha hatt med Birgittesaken å gjøre. Egentlig står det i utsagnet at A kan være drapsmannen. Dette er en indirekte faktabeskyldning som kan mortifiseres. Det som kan innfortolkes implisitt i utsagnet er rettslig relevant. Det er avgjørende hvilket inntrykk leseren får når hele brevet sees i sammenheng. Sjødin innleder brevet med å referere fra samtalen som hans kone hadde med innringeren og det sies at « *uti samtalen sa han at det var han som hadde drept B* ». Når Sjødin da videre i brevet redegjør for sine undersøkelser som leder til navnet A og deretter uttaler at personen A « *kan stemme med de opplysninger som vedkommende som telefonerte ga* », kaster uttalelsen, lest i sin sammenheng, mistanke mot A. Denne mistankebeskyldning vil A ha befrielse fra.

Når det gjelder utsagnene i avisartiklene må retten ved tolkningen også ta i betraktning brevet til Riksadvokaten, øvrige avisoppslag og annen kunnskap. Det er bevist at innholdet i brevet ble spredd. Alle mediene hadde fått tak i navnet til A. Ryktet spredde seg til en rekke personer i lokalmiljøet. Det vises til at personer i lokalmiljøet hadde identifisert A da han kom på puben samme ettermiddag. Etter bevisførselen må det konkluderes med at Sjødin ved sine uttalelser til avisene styrket mistanken mot A, og at mange kjente navnet da de leste Sjødins uttalelser i avisen. Avisartiklene er bevis for hva intervjuene med Sjødin har dreid seg om, nemlig brevet til Riksadvokaten.

Senere fikk hele Norge vite om beskyldningene da A sto frem på TV2 forårsaket av Sjødins uttalelser. Det var påregnelig at A ville stå frem for å tilbakevise beskyldningene og således begrense skaden, men fortsatt er det skadeeffekter av at beskyldningene har spredd seg.

Retten må etter en objektiv tolkning av utsagnene sett i sin sammenheng konkludere med at alle utsagn kaster en midtanke mot A og innholdet i mistanken er at A er drapsmannen. Dette er beskyldninger i lovens forstand, jfr. straffelovens § 253 idet både straffeloven § 246, som beskytter æren og den personlige integritet, og straffeloven § 247, som beskytter omdømmet, er overtrådt.

Det videre bevistema i saken er hvorvidt beskyldningene kan anses rettsstridige, det vil si om A må tåle slike beskyldninger. Rettsstridsspørsmålet er aktuelt både ved anvendelse av straffeloven § 246 og § 247, idet rettsstridsreservasjonen må innfortolkes også i sistnevnte bestemmelse. Det er bare de utilbørlige ærekrenkelses som kan kreves mortifisert. Tålegrensen må fastlegges ved en interesseavveining mellom hensynet til ytringsfriheten nedfelt i EMK artikkel 10 på den ene side og personvernet/beskyttelse av omdømmet, nedfelt i EMK artikkel 8, på den andre side. Disse to menneskerettigheter står i utgangspunktet mot hverandre, men må anses som likeverdige selv om det må legges til grunn at personvernet vedrørende pressens forhold ble styrket ved avgjørelser i EMD i 2004. Det vises til Cumpana og Mazare - Romania (EMD-1996-33348-2). Det må foreligge presserende samfunnsmessige behov (« *pressing social need* ») hvis det skal tåles inngrep i ytringsfriheten. Innholdet i dette begrepet er et rettsstridsspørsmål som igjen er spørsmålet om den interesseavveining som retten må foreta. I denne sak må aktsomhetsspørsmålet veie tungt ved interesseavveiningen. Et annet tungtveiende moment er uskyldpresumpsjonen. Enhver har rett til beskyttelse mot straffbare forhold. Saksøker vil hevde at når en advokat uttaler seg om slike forhold, må det stilles strengere krav til ham enn til folk flest.

Brevet til Riksadvokaten står i en særskilt stilling i forhold til rettsstridsspørsmålet. Temaet er her beskyldninger i en politianmeldelse. Høyesterett har uttalt at det er anledning til å mortifisere beskyldninger som er fremsatt i politianmeldelser. Det vises til Rt-1986-1395 og Rt-1994-50. Hva gjelder advokaters ytringsfrihet vises til Rt-1987-1529, Rt-1999-1025, Rt-1999-1750 og Per Danielsens artikkel i Lov og Rett 2005 side 362.

I følge straffeloven § 249 nr. 3 kommer § 246 og § 247 ikke til anvendelse hvis den som har uttalt seg har vært « *pliktig eller nødsaget* » til dette for å ivareta egne eller andres tarv. Det er Sjødin som må godtgjøre at han har opptrådt aktsomt i en enhver henseende.

Saksøker vil anføre at Sjødin opptrådte uaktsomt da han skrev brevet til Riksadvokaten. Han kan bebreides for at han skrev at han selv hadde undersøkt og uttalte at det kunne være A. Brevet skulle vært utformet 100% nøytralt. Videre opptrådte han grovt uaktsomt da han uttalte seg til pressen. Ved sine uttalelser pekte han på en morder uten å ha grunnlag for det.

Saksøker vil videre anføre at Sjødin opptrådte uaktsomt da han gikk inn i inn i rollen som etterforsker fordi han ikke er kvalifisert til det. Det er politiet som skal foreta etterforskning. Det er i utgangspunktet greit å sende inn opplysninger til Riksadvokaten. Det var imidlertid uaktsomt av Sjødin å uttale seg til pressen når han visste at brevet var lekket til media. Videre var det grovt uaktsomt av ham å ringe rundt på Karmøy og oppgi navnet til A. Dersom Sjødin først skulle etterforske, måtte han ha undersøkt bedre. Han måtte sjekket om opplysningene fra telefonsamtalen stemte før han begynte å peke på A. Han burde ha sjekket dokumentene grundigere. Han kunne da, i følge vitnet Finsal, i løpet av halvannen times tid funnet ut at A allerede var avhørt i Birgittesaken. Han kunne også har ringt til Finsal direkte eller til politiet for øvrig for å sjekke opplysningene. Han kunne følgelig på enkle måter ha funnet ut at en rekke opplysninger relatert til personen umulig kunne stemme med A. Det kan for øvrig stilles spørsmål ved om Sjødin i det hele tatt gjennomførte noen undersøkelser når man ser på uttalelser fra Sjødins egne prosessfullmektiger i henholdsvis anken over tingrettens dom og prosesskrift i anledning Sjødins vitneplikt i Birgittesaken. Vitnene Pettersen og Nadheims forklaringer stemmer med det som er skrevet fra prosessfullmektigen. Sjødin har med andre ord forklart seg uriktig her i retten om sine undersøkelser. Uansett var det ingen forsvarlige undersøkelser. Sjødin og vitner forklarte seg dessuten forskjellig om hvordan Sjødin fikk navnet A og hva tid han fikk dette.

Retten må etter dette konkludere med at Sjødin har fremsatt rettsstridige ærekrenkelser.

Mortifikasjonskravet kan ikke avvises på grunn av tilbakekall, jfr. straffeloven § 253 nr. 2. Et tilbakekall må i følge rettspraksis og i juridisk teori innholdsmessig være klart, fullstendig, ubetinget og reservasjonsløst og ha en slik form og være fremsatt i et medium/en sammenheng som medfører en reell nøytralisering av « *første melding* ». Det vises til lagmannsrettens kjennelse side 13. Sjødin har vist til at han har trukket tilbake uttalelsene i sin forklaring for politiet. Dette er åpenbart ikke tilstrekkelig. Riksadvokatens brev fikk en utbredelse og brevet måtte i tilfelle være trukket tilbake i forhold til alle mottakerne. Dette ble ikke gjort. Uttalelsene i avisene er heller ikke nøytralisert på den måten som kreves. Sjødin har intet sagt i Haugesund Avis. Til VG har han sagt at han aldri har påstått at A var drapsmannen, men dette er ikke tilstrekkelig i henhold til vilkårene. Sjødin har gjort det motsatte av å tilbakekalle. Det vises til lagmannsrettens kjennelse side 15. Han har i oppslag i Rogalands Avis uttalt at han beklager intet. Saksøkte har vist til at Stavanger Aftenblad som i et oppslag 12.04.2000 refererer advokat Endresens uttalelser om hva som er skrevet i tilsvaret. Dette tilfredsstillende heller ikke på noen måte kravene til tilbakekalling.

Saksøkte har krevd avvisning av mortifikasjonskravet i henhold til straffeloven § 253 nr. 3 b. Det må anses bevist at Sjødin verken var prosessfullmektig eller (privat)forsvarer da han skrev brevet til Riksadvokaten og uttalte seg til pressen eller at han i så henseende uttalte seg under rettergang eller etterforskning. Sjødin har ikke ført bevis for at han var prosessfullmektig eller ekstra advokat i forbindelse med straffesaken. Det fremgår av begjæringen om erstatning for uberettiget forfølgelse datert 17.09.1998 - begjæringen gjaldt hele familien - at Sjødin ikke var prosessfullmektig i denne forbindelse. Sjødin ble kun tilsendt en kopi av begjæringen. Det kan ikke tas fra Sjødin at han har stått på for fetteren og hans familie, men han har i tilfelle gjort dette på idealistisk grunnlag og ikke fått betalt. I denne forbindelse må retten se på det formelle. Overfor

Aftenposten i september 1998 bekreftet Sjødin at han ikke hadde oppdrag. Uansett opptrådte han ikke i retten eller i prosesskrift på denne tiden. Selv om det foregikk etterforskning i Birgittesaken, skapte ikke dette noen pliktmessig situasjon for Sjødin, jfr. lagmannsrettens kjennelse side 15.

Saksøker vil etter dette hevde at ingen av unntakene fritar saksøkte for mortifikasjonskravet. Saksøkte har heller ikke ført sannhetsbevis for beskyldningene.

Dersom A ikke skulle få medhold i at mortifikasjonskravene ikke kan avvises, vil han subsidiært hevde at han bør få mortifikasjonskravene prøvd for retten fordi han har et behov for å få belyst at det ikke er riktig at han er drapsmannen. Uansett er beskyldningene fremsatt utenfor sakens ramme. I denne forbindelse er rammene Birgittesaken hvor fetteren på tidspunktet for utsagnene var frifunnet.

Motparten har påberopt retorsjon i henhold til straffelovens § 250. Bestemmelsen gjelder straff og det er ikke krevd. Bestemmelsen kan under enhver omstendighet ikke få anvendelse. A har ikke ærekrenket Sjødin og i alle fall ikke på rettsstridig vis. Utsagnene i avisen etter TV-oppslaget er ikke fremsatt av A personlig. Utsagn i retten ligger innenfor rammene av ytringsfriheten.

Saksøker krever oppreisning under henvisning til skadeserstatningsloven § 3-6. Det må anses bevist at Sjødin har opptrådt uaktsomt, sågar forsettlig. Hva gjelder oppreisningskravets størrelse, er det i utgangspunktet krevd et høyt beløp. Sjødin har fremsatt grove beskyldninger og han er å bebreide for at disse er spredd og at de kom til media. Sjødin har gjort lite for å beklage hva som skjedde eller for å renske A. Han lar beskyldningene henge over A den dag i dag. A måtte selv stå frem i TV2 for å avkrefte mistanken. Oppreisningen skal utmåles etter en rimelighetsvurdering. I denne forbindelse må også tas i betraktning Sjødins krenkende oppførsel i retten, blant annet vedrørende As søster. Sjødin må bedømmes ut fra egne forutsetninger og kan ikke nyte godt av at A selv har måttet rydde opp slik at han har fjernet det meste av ryktene. Sjødin burde vite hvordan media fungerer, at på det tidspunktet media fikk tak i As navn, så måtte det eksplodere.

Advokat Danielsen nedla under hovedforhandlingen slik påstand:

«1. Arvid Sjødin dommes i henhold av strl. § 253 til å tåle følgende beskyldning fremsatt i hans brev til Riksadvokaten d. 16.09.1998 erklært for død og maktesløs (mortifisert) i forhold til A:

1.1 «Undersøkelser som jeg har gjort lokalt i X viser at:

A født *. *.66

---gata 22

0000 X

kan stemme med de opplysninger som vedkommende som telefonerte ga. »

2. Arvid Sjødin dommes i meddhold av strl. § 253 til å tåle følgende beskyldninger offentliggjort i pressen den 25.09.1998 og 26.09.1998 erklært for døde og maktesløse (mortifisert) i forhold til A:

2.1 (Verdens Gang d. 25.09.1998)

« Med bakgrunn i alle detaljene han oppga, var han ikke vanskelig å finne »

2.2 (Haugesunds avis d. 25.09.1998)

« Mannen presenterte seg ikke, men fortalte såpass mye om seg selv at jeg ikke hadde store problemer med å identifisere ham »

2.3 (Haugesunds avis d. 26.09.1998)

« Da hadde mannen allerede fortalt så mye om seg selv at det var helt uproblematisk å identifisere ham. »

3. Arvid Sjødin dommes til å betale oppreisning til A med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr 200.000, innen 14 dager fra dommens forkynnelse, med tillegg av lovens morarente fra forfall til betaling skjer.

4. Arvid Sjødin dommes til å betale saksøkerens saksomkostninger innen 14 dager fra dommens forkynnelse, med tillegg av lovens morarente til betaling skjer.»

Advokat Endresen har på vegne av Sjødin i det vesentlige anført:

Sjødins handlinger i Birgittesaken og i dette blindsporet av Birgittesaken, har vært aktverdig, beundringsverdig og applaudabel. Dette er en del av bakteppet ved vurderingene og tolkning av utsagnene i denne saken.

Faktum i saken viser at man har rette baker for smed. Det må anses bevist at politiet ikke har gjort jobben sin. Da Stavanger politikammer fikk henvendelse både muntlig og skriftlig om sjikane og sporing av teledata, fikk de ikke reagert før tidagersfristens utløp. Hovedansvaret ligger derfor hos Stavanger politikammer. Hadde politiet fått sjekket teledataene, hadde saken vært løst lenge før den sprakk i pressen.

Noen lekket saken til Dagbladet i første omgang. Ut fra bevisførselen kan man være sikre på at det ikke var Sjødin. Dette kom klart frem i vitneprov fra journalistene Aass, Selvik og Rustad. Hults navn står i brevet til Riksadvokaten. Journalistene fikk tak i navnet. Journalisten i VG dro hjem til A og oppdaget at ingen av opplysningene som innringeren ga om seg selv, passet på A. De andre journalistene valgte å gå til kretsen rundt A og knyttet derved hans navn til mistanken. Det var her den skadegjørende handling skjedde. Da Sjødin ringte til sine kilder på Karmøy, knyttet han ikke noe navn til dette.

A var allerede « *mistenkt* » på et tidligere tidspunkt. Han hadde vært villig til å avgi DNA i jakten på gjerningsmannen. Det er en del av bakgrunnen i denne saken at alle menn på Karmøy har hatt mistankens lys mot seg. Masse tips er kastet frem, ikke alle er lekket til pressen og Sjødin er heller ikke ansvarlig for å ha lekket As navn til pressen. Saksøker har bevisbyrden for alle forhold vedrørende faktum. Det eneste saksøkte har bevisbyrden for, er om beskyldningen er sann.

Sjødin har skrevet brevet til Riksadvokaten og må stå ansvarlig for det. Birgittesaken var på dette tidspunkt fremdeles under etterforskning, jfr. politimester Sjursens uttalelse til Haugesunds Avis 26.09. Telefonen ringes inn til Sjødins hjemmetelefon fordi han blir oppfattet som forsvarer i saken. Sjødin var privat forsvarer og prosessfullmektig. Han har bistått familien hele tiden, den gang også i saken om uberettiget forfølgelse og i straffesaken som ennå ikke var avsluttet. Lagmannsretten tar feil når den legger til grunn at Birgittesaken var avsluttet ved at fetteren ble frifunnet i juni. Frifinnelsen var ikke endelig fordi det var anket over idømt erstatningskrav. I EMD ble det avsagt dom for at uskyldpresumpsjonen var krenket og fetteren fikk således medhold i at han fortsatt var under kriminelle anklage i og med at han ble dømt til å betale erstatning til Bs foreldre.

Saksøker sier seg enig i den redegjørelse for den rettslige forståelse av tolkning av utsagn som advokat Danielsen har gitt, bortsett fra på ett punkt. Mens avisartiklene skal tolkes slik som den vanlige leser ville gjøre det, må ved tolkning av brevet til Riksadvokaten legges til grunn at leseren var Riksadvokat/jurist.

Etter en tolkning av det omstridte utsagn i brevet til Riksadvokaten sammenholdt med det øvrige innhold og brevet satt i sin sammenheng, samt lest med Riksadvokatens øyne, må retten komme til at utsagnet ikke er noen beskyldning. Det vises til at Sjødin i brevet først gjengir referat fra konas samtale slik han husket denne. Så redegjør han for å ha ringt til politiet for om mulig å oppspore samtalen og for å ha inngitt anmeldelse for « sjikane ». Deretter kommer utsagnet som kreves mortifisert som har utvetydig reservasjon om at A kan stemme med de opplysninger som vedkommende som telefonerte ga.

Brevet til Riksadvokaten lekket i media ved Dagbladets artikkel fredag 25.09. Det er ikke påstått at denne artikkelen er injurierende. Riksadvokaten bekreftet innholdet i brevet og er således en selvstendig kilde til oppslaget.

Saksøkte vil anføre at det ikke er ført bevis for at det er Sjødin som har uttalt seg til VG og Haugesunds Avis. Journalist Selvik forklarte at han ringte til Sjødin og det refereres i artikkelen at Sjødin ikke hadde kommentarer. Deretter gjengis at oppringeren skal ha gitt en rekke detaljopplysninger om seg selv som har gjort det mulig å identifisere ham. Denne pasusen legges senere i munnen på Sjødin en gang i VG og to ganger i Haugesunds Avis. Journalist Aass i VG forklarte at Sjødin også til ham hadde sagt « *ingen kommentarer* ». Det har formodningen mot seg at

Sjødin til de to journalistene som han kjenner, har sagt « *ingen kommentarer* », samtidig som han har gitt uttalelser som sitert til journalister som han ikke kjente, i VG og Haugesunds Avis. Videre vises til at journalist Fjeld Olsen i VG forklarte at han kunne ha snakket med Sjødin mellom kl. 09.00 og 10.00. Det har formodningen mot seg at Sjødin, mens han var i hovedforhandling, har ringt opp til en ukjent journalist. Videre vises til at journalist Bauge i Haugesunds Avis har forandret forklaring siden siste hovedforhandling, etter å ha sjekket tidspunkter. Han sa nå at han ikke husket noe fra samtalen og hans forklaring bygger på deduksjon. Han viste til et udatert notat fra samtalen. På et annet notat sto skrevet at Sjødin ikke ville si noe. Det var ingen av de to journalistene som forklarte at de hadde ringt opp til Sjødin i etterhånd for å kontrollere at sitatene var riktig gjengitt.

Dersom retten skulle komme til at det er Sjødin som har uttalt seg til avisene, er utsagnene ingen beskyldninger. De inneholder ingen anklager. Det blir uansett uriktig å innfortolke i utsagnene at innringeren identifiseres som drapsmann. Utsagnene inneholder ikke As navn. Det var journalistenes opptreden som gjorde at A ble identifisert.

Dersom retten kommer til at Sjødin har fremsatt ærekrenkende beskyldninger i brevet til Riksadvokaten og ved utsagn i avisene, vil saksøkte anføre at disse uansett ikke er rettsstridige.

I forbindelse med at Sjødin skrev brevet til Riksadvokaten, handlet han rettmessig og legitimt, aktsomt og tilbørlig. Det vises til straffeloven § 249 nr. 3. Sjødin satt med de opplysningene som han fikk fra sin kone etter telefonsamtalen og han satt med navnet A. Før Sjødin skrev brevet, gjorde han anstrengelser for å finne ut noe mer om de interessante opplysningene han hadde fått. Sjødin får kritikk for på den ene siden å ha tatt telefoner til politiet og på den annen side for ikke å ha etterforsket. Det var ikke kritikkverdig å spørre noen som han kjente, om personen eller å gå til politiet telefonisk for å få bistand. Sjødin hadde ikke tilgang til politiets navneliste. Saksøker har kritisert Sjødin for ikke å ha ringt til Finsal, som ledet etterforskningen, men Sjødin hadde ikke tillit til Finsal. Han hadde anmeldt Finsal til Sefo for en rekke forhold. Sjødin tok en telefon til tingrettsdommer Svendsen, som var leder for Sefo i Agder, og fikk råd om å skrive brev til Riksadvokaten. Retten må konkludere med at Sjødin handlet på en god måte i henhold til sin samfunnsplikt og for å ivareta klientens interesser.

Det anføres videre at ytringene uansett er innenfor ytringsfrihetens rammer. Dersom det skal gjøres innskrenkninger i ytringsfriheten, kreves « *pressing social need* ». Det skal sterke grunner til for å innskrenke ytringsfriheten. Det må være forholdsmessighet mellom mål og midler. Dersom det er aktverdig mål som forfølges, får det betydning for hvilke midler man kan bruke. De dommene saksøker har vist til gjelder privatpersoner og privatpersoner/pressen. Denne saken gjelder formidling av opplysninger til Riksadvokaten, og at Sjødin skal ha sagt noe til avisene. EMK artikkel 10 er uansett retningsgivende. Dommene i EMD er styrende for norske avgjørelser. Saksøkte vil vise til Høyesterettsavgjørelser, Rt-1993-537 , Rt-1994-506 , Rt-2000-18, Rt-2001-1172 og Rt-2004-1483 og avgjørelser i EMD, Nilsen and Johnson - Norway (EMD-1993-23118), Thorgeirson - Iceland (EMD-1988-13778) og Zana - Turkey (EMD-1991-18954).

I sistnevnte sak ble utsagnene vurdert i forhold til hele den sosiale, tidsaktuelle situasjonen i Tyrkia. Konteksten i denne saken er en tragisk, skandaløs drapssak og gjelder retten til å ytre seg for å bringe informasjon/tips til politiet. For å innskrenke denne retten til informasjon, må « *pressing social need* » være ekstrem. Ingen samfunnshensyn taler i dette tilfellet mot å gi melding til politiet, selv om meldingen var feil. Utsagnene var rettmessige og motivene hederlige. Det er ikke grunnlag for mortifikasjon.

Dersom retten skulle komme til at utsagnene kan mortifiseres, vil saksøkte subsidiært anføre at utsagnene ligger innenfor moratoriet i henhold til straffeloven § 253 nr. 2 idet ytringene må anses tilbakekalt. A har fått et direkte tilbakekall fra Sjødin i telefonsamtale og tilbakekall er publisert i avisene overfor det alminnelige publikum. Retten må se på den totale mengde informasjon som sto i avisene. Det vises til senere uttalelser/oppslag i VG og Stavanger Aftenblad. Hva gjelder Haugesunds Avis kunne ikke A trekke tilbake noe som han ikke en gang visste hadde stått i denne avisen.

Saksøkte vil videre atter subsidiært anføre at mortifikasjonskravene må avvises fordi utsagnene ligger innenfor ytringsprivilegiet i straffeloven § 253 nr. 3 b. På det aktuelle tidspunktet var Sjødin

for det første privat antatt forsvarer i Birgittesaken som fortsatt under etterforskning. For det andre var Sjødin selv å betrakte som vitne i henhold til telefonsjikanesaken.

Enn videre vil saksøkte atter atter subsidiært anføre at mortifikasjonskravene må avvises på grunn av retorsjon, straffeloven § 250 idet denne bestemmelse må anvendes direkte eller analogt i et tilfelle som dette. Mortifikasjon er å betrakte som straff, jfr. bestemmelsens plassering i straffeloven og det forhold at saken behandles i straffeprosesslovens former. Det vises til at A valgte å gå på TV. Dette var i seg selv ikke noe kritikkverdig, men saken fikk da en ny dreining. A fikk slått tilbake og advokat Staff fikk slått tilbake på hans vegne. Videre vises til ærekrenkende uttalelser som A og hans prosessfullmektig har fremsatt overfor Sjødin under hovedforhandlingen.

Vilkårene er uansett ikke til stede for å idømme oppreisning. Sjødin kan ikke straffes for å ha tipset politiet. A hadde medias lys på seg i et døgn grunnet medias egen opptreden. I de etterfølgende avisoppslag blir A umiddelbart plassert ut av saken. Tidsmomentet er i seg selv ikke et selvstendig moment slik motparten hevder. Sjødin kan ikke lastes for at saken har tatt tid.

Advokat Endresen nedla under hovedforhandlingen slik påstand:

« Prinsipalt: Arvid Sjødin frifinnes.

Subsidiært: Mortifikasjonskravet avvises og Arvid Sjødin frifinnes for øvrig.

I begge tilfeller: A plikter å erstatte Arvid Sjødins saksomkostninger. »

Retten bemerkninger

Mortifikasjonskravene

Det er A som har bevisbyrden for at Sjødin har skrevet brevet til Riksadvokaten, og at han har uttalt seg slik som det står på trykk i avisene. Ved bevisbedømmelsen kreves simpel sannsynlighetsovervekt.

Sjødin erkjenner å ha forfattet brevet til Riksadvokaten. Sjødin kunne ikke huske at han hadde uttalt seg til journalistene Fjeld Olsen i VG og Bauge i Haugesunds Avis som har sitert Sjødin på de avisuttalelsene som kreves mortifisert.

Utsagnene i avisartiklene

Retten finner det hensiktsmessig først å behandle spørsmålet om det er tilstrekkelig sannsynliggjort at Sjødin har uttalt seg slik han siteres i VG nettutgaven og i Haugesunds Avis.

Sjødin forklarte at han ikke hadde den fjerneste tanke om at brevet til Riksadvokaten skulle skape noen som helst problemer. Etter at han hadde sendt brevet, var det helt stille inntil journalist Geir Selvik i Dagbladet hadde fått et intervju med riksadvokat Busch og ringte ham. Sjødin forklarte at han, blant annet av hensyn til sin kone, forsøkte å stoppe Selvik, som da var på Karmøy, fra å skrive noe i avisen. Neste dag sprakk likevel alt med hensyn til pressen.

Selvik bekreftet i retten at han hadde vært i kontakt med Sjødin torsdag kveld 24.09. for å be om kommentarer til det som fremkom i brevet til Riksadvokaten. Sjødin hadde vært forbannet for at Dagbladet hadde fått informasjon og hadde ikke ønsket at de skulle skrive om det.

Det er ikke omtvistet at Sjødin var opptatt i straffesak i Stavanger tingrett fredag 25.09.1998. Han kunne ikke huske at han den dagen hadde hatt noen samtale med noen VG-reporter bortsett fra Hans Petter Aass. Han kjente Aass som en lokal reporter, men ikke Fjeld Olsen.

VG-journalist Fjeld Olsen forklarte at han husket at han hadde ringt til Sjødin i 9-10 tiden om morgenen 25.09., og at Sjødin « ikke var interessert i å snakke med oss ». Fjeld Olsen forklarte videre at sitatene i artikkelen han hadde skrevet, i de fleste tilfellene var fra Sjødin, men det kunne også være noen sitater fra Dagbladets oppslag som han hadde hatt foran seg. Fjeld Olsen husket i dag ikke noe detaljer fra samtalen. Han hadde ingen notater fra samtalen.

M i Haugesunds Avis forklarte at han kunne huske en samtale med Sjødin på morgenen fredag 25.09. Da han kom på jobb kl 07.45, var han blitt kjent med en NTB-meldingen som i henhold til det

han hadde undersøkt senere, hadde kommet på nettet kl. 06.22 om morgenen. Denne artikkelen og telefonsamtalen med Sjødin var grunnlaget for avisoppslaget som han skrev før « *deadline* » kl. 08.45.

Bauge husket fra samtalen at Sjødin hadde beskrevet at personen bodde i kjellerleilighet med samboer og to barn. Spesielt godt husket han Sjødins beskrivelse av hvordan han gjennom kjente i X hadde funnet frem til A. Sjødin hadde ikke nevnt navn på personer.

Bauge hadde i ettertid sammenholdt sin første artikkel med NTB-meldingen og samme dags artikler i VG og Dagbladet. Han hadde kommet til fem momenter i hans artikkel som Sjødin var sitert på som ikke var nevnt i disse andre mediene. Han mente at han først etter samtalen med Sjødin og etter at han hadde levert artikkelen til trykking, var blitt kjent med hva som sto i nettutgavene i Dagbladet og VG. Dette fordi han hadde printet ut artiklene henholdsvis kl. 08.41 og 09.04.

Bauge kunne ikke konkret huske at Sjødin hadde sagt ordene: « *Mannen presenterte seg ikke, men fortalte såpass mye om seg selv at jeg ikke hadde store problemer med å identifisere ham* ». Bauge hadde et flere arks notat fra samtalen. Han kunne ikke finne at dette utsagnet var nedtegnet i notatet, men han hadde skrevet artikkelen så like etter samtalen at han mente at Sjødin hadde sagt dette. Han hadde også et annet lignende løst ark hvor Sjødins telefonnummer var notert og hvor det sto: « *vil ikke si noe - er i Oslo* ». På angjeldende tidspunkt var Sjødin, som tidligere nevnt, i Stavanger.

Bauge kunne ikke huske om han hadde hatt enda en telefonsamtale med Sjødin før han leverte den neste artikkelen dagen etter. Han hadde ikke noe notat fra en slik samtale. I neste dags artikkel var det ni nye momenter som ikke var nevnt i den første artikkelen, så han måtte han ha hatt en samtale nr. 2 med Sjødin. Ordvalget i utsagnet Sjødin var sitert på: « *Da hadde mannen sagt så mye om seg selv at det var helt uproblematisk å identifisere ham* » kastet imidlertid ikke lys over om han hadde hatt en eller to samtaler fordi de to angjeldende sitatene hadde samme meningsinnhold. Sitatet dag to var bare en litt annen formulering innenfor den journalistiske frihet. Ingen ble gjengitt ordrett i noen avis.

VG-journalist Hans Petter Aass forklarte at han, som stasjonert i Stavanger, var kjent med saken gjennom Dagbladets oppslag og sin kollega Lars Erik Nygaard som var ansatt i VG i Oslo. Han var medforfatter på en artikkel som ble oppslått på VG-nett 26.09. Aass kunne ikke garantere at han hadde snakket med Sjødin 25.09., enten det nå hadde vært i tinghuset eller etter at han hadde reist til X, hvor han oppsøkte A. Etter at han hadde møtt A på bopel, skjønte han raskt at her var « *noe riv, ruskende galt* ». Aass ringt sine opplysninger til Oslo. Det var Nygaard som skrev teksten. Artikkelen fremstår som intervjuer med riksadvokat Busch, Sjødin og A og det fremgår at Sjødin ikke ville kommentere opplysningene nærmere. Slik dette forstås i konteksten, refereres det til opplysninger fremkommet i telefonsamtalen med Sjødins ektefelle.

Retten har foretatt en konkret helhetsvurdering av bevisene i saken. Retten har hørt forklaringene fra parter og vitner og herunder fått belyst omstendighetene omkring lekkasjen vedrørende brevet til Riksadvokaten, arbeidsmetodene i pressen, nyhetsverdien og tidspresset.

Hva gjelder utsagnet som Sjødin er sitert på i VG nett, viser retten til at Sjødin overfor en journalist i Oslo, som han forklarte at han ikke kjenner, og som han ikke husket å ha snakket med, tilsynelatende skal ha forklart seg uforbeholdent om ektefellens samtale med innringeren, mens han i VG-oppslaget dagen etter, overfor en lokal journalist i VG, Hans Petter Aass som han kjente godt, og som han husket å ha snakket med, synes å ha vært forbeholden idet det i sistnevnte artikkel opplyses at Sjødin ikke ville kommentere opplysningene nærmere. Slik retten forsto Fjeld Olsen kunne han heller ikke gå god for at alle sitatene stammet fra Sjødin. Han husket som nevnt en samtale, men også at Sjødin ikke var interessert i å snakke med VG.

Bauge i Haugesund Avis hadde notater fra samtalen, men det utsagn som Sjødin var sitert på den ene dagen og i en litt annen variant den neste dagen, var ikke notert. Det har formodningen mot seg at Sjødin til Bauge spesielt skal ha gitt en utførlig beskrivelse av hvordan han gjennom kjente fant frem til A i X tatt i betraktning at Sjødin i ettertid, til tross for pålegg fra tre rettsinstanser, har nektet å oppgi navnene på disse kjente. Sjødin hadde også på et tidspunkt han var i Oslo, heller ikke villet si noe til Bauge, jfr. Bauges forklaring.

Retten finner det videre påfallende at de utsagnene på VG nett og i Haugesunds Avis, som kreves mortifisert, er temmelig like, og at disse utsagnene også har en likhet med Dagbladets artikkel, som Fjeld Olsen oppgir som kilde, og meldingen i NTB, som Bauge oppgir som kilde. Det forhold at Bauge først skal ha printet ut Dagbladetartikkelen fra nettet fire minutter før « *deadline* », sier for øvrig ingen ting om hvorvidt også Bauge hadde lest Dagbladetartikkelen på nettet før han leverte manuskriptet.

Det legges til grunn at Dagbladet ved Selvik var først i tid. Selvik siterer uttalelser fra riksadvokat Busch. Det vises til utdrag av artikkelen gjengitt i hovedavsnittet sakens bakgrunn. Det finnes ikke tvilsomt at Selvik hadde en samtale med Sjødin. Det opplyses i artikkel: « *Advokat Arvid Sjødin har ingen kommentarer* » hvoretter det i neste avsnitt skrives følgende:

« Karmøy mannen skal ikke ha oppgitt navnet sitt under den mer enn halvtimelange samtalen med Sjødins kone. Men han skal ha gitt en rekke detaljopplysninger om seg selv som har gjort det mulig å identifisere ham. »

NTB-meldingen viser til Dagbladets oppslag og gjengir Dagbladets intervju med riksadvokat Busch i sitats form. Ingen ting tyder på at NTB har vært i kontakt med verken Sjødin eller Busch. NTB opplyser:

« Karmøy mannen skal ha gitt detaljopplysninger om sitt privatliv og arbeidsforhold som har gjort det mulig å identifisere ham ».

Til sammenligning har de tre utsagnene som kreves mortifisert i VG og Haugesunds Avis følgende ordlyd:

« Med bakgrunn i alle detaljene han oppga, var han ikke vanskelig å finne » (VG)

« Mannen presenterte seg ikke, men fortalte såpass mye om seg selv at jeg ikke hadde store problemer med å identifisere ham » (HA)

« Da hadde mannen allerede fortalt så mye om seg selv at det var helt uproblematisk å identifisere ham. » (HA)

Retten er etter dette kommet til som det mest sannsynlige at det har vært en « *smitteeffekt* » fra Dagbladet til de andre mediene og som en konsekvens av denne effekten har Sjødin blitt gjengitt som om han var opphavsmann til varianter av utsagn med samme meningsinnhold som de opprinnelige opplysningene i Dagbladet som ikke tilskrives noen. Retten finner følgelig at det ikke er ført tilstrekkelige bevis for at Sjødin har uttalt seg til VG og Haugesunds Avis hvorpå Sjødin må bli å frifinne vedrørende avisartiklene.

Brevet til Riksadvokaten

Sjødin er opphavsmannen til brevet til Riksadvokaten. Når tingretten på ny skal ta stilling til om den angjeldende uttalelse i brevet til Riksadvokaten kan gi grunnlag for mortifikasjon og oppreisning, er retten bundet av den rettsoppfatning som ligger til grunn for lagmannsretten avgjørelse slik det fremgår av lagmannsrettens kjennelse side 17 med henvisning til straffeprosessloven § 350 første ledd annen setning og Bjerke/Keiserud: Kommentartutgave til straffeprosessloven side 1215.

Lagmannsretten har i kjennelsen på side 10 gitt en kort oversikt over vilkårene for mortifikasjonsdom, samt de særskilte avvisningsgrunner som må vurderes i denne saken. Det vises til bestemmelsene i straffeloven er § 253 nr. 1, jfr. § 249, jfr. §§ 246-247 sammenholdt med EMK art. 10 og nyere rettspraksis fra EMD og Høyesterett.

Retten må først ta stilling til om det foreligger en ærekrenkende beskyldning av hovedsakelig

faktisk karakter som innebærer en objektiv overtredelse av straffeloven § 247 (alternativt § 246). Når retten skal bedømme om disse bestemmelser får anvendelse, må uttalelsen tolkes med sikte på å fastlegge det nærmere innhold i utsagnet. Tolkning skal ikke begrenses til en isolert bedømmelse av det omstridte utsagn, men må « sees i sammenheng med øvrige og tilknyttede uttalelser... ». Lagmannsretten henviser til Rt-2003-914 avsnittene 37 (HR-2002-801-a-A37) og 38 (HR-2002-801-a-A38) og Rt-2003-928 .

Brevet til Riksadvokaten er gjengitt i sin helhet under sakens bakgrunn. Den uttalelse som kreves mortifisert gjengis her for oversiktens skyld på nytt:

« Undersøkelser som jeg har gjort lokalt i X viser at A født *. *.66 ----gata 22 0000 X kan stemme med de opplysninger som vedkommende som telefonerte ga. »

Saksøker har anført at uttalelsen til Riksadvokaten satt inn i sin kontekst kaster en mistanke mot A som Bs drapsmann. Bevistemaet er følgelig ikke om det var A som ringte til Sjødins kone, men slik som lagmannsretten uttaler på side 12:

« Mortifikasjonssøksmålet har imidlertid som utgangspunkt at Sjødin ved å knytte As navn til telefonsamtalen identifiserte ham som den person som nærmest hadde tilstått drapet og derfor var eller måtte etterforskes som den mulige drapsmann etter frifinnelsen av den tidligere tiltalte fetteren. »

Med et slikt utgangspunkt må utsagnet ifølge lagmannsretten tolkes « i sammenheng med både øvrige utsagn som kreves mortifisert og ledsagende uttalelser og omstendigheter. »

Hva gjelder de øvrige utsagn som kreves mortifisert, kan disse i seg selv ikke tillegges direkte betydning ved tolkningen da retten i det ovenstående er kommet til at det ikke er sannsynliggjort at Sjødin er opphavsmannen til disse.

Retten vurderer brevet som en anmeldelse til Riksadvokaten av A. Overskriften og underskriften setter rammene. Det gjelder Karmøydrapet og advokat Arvid Sjødin som er kjent som fetterens forsvarer, krever ny etterforskning. Det finnes bevist at også Riksadvokaten har oppfattet brevet som en anmeldelse fra advokat Sjødin for å oppnå at det settes i gang etterforskning av A. Det vises til at Riksadvokaten i det påfølgende brevet til Politimesteren i Stavanger - brevet er gjengitt i sin helhet under hovedavsnittet sakens bakgrunn - har besluttet å oppnevne Politimesteren i Stavanger som settepolitimester for å « foreta nødvendige undersøkelser på bakgrunn av advokat Sjødins henvendelse » for deretter å ta « stilling til om det skal iverksettes en bredere anlagt etterforskning mot A f. *. *.66.

Den omstridte uttalelse - sett i en sammenheng med det øvrige innholdet i brevet - fremstår objektivt sett som en beskyldning rettet mot A som en mulig drapsmann. Brevets innhold må i sin sammenheng oppfattes slik at det er A som kreves etterforsket som den mulige drapsmannen, jfr. også redegjørelsen i forrige avsnitt om at også Riksadvokaten har tolket brevet og fattet beslutninger ut fra en slik fortolkning av brevet. Mistanken mot A bygges opp i brevet ved at Sjødin innleder med å redegjøre for en telefonsamtale mellom Sjødins kone og en person som beskriver seg som gjerningsmannen. Deretter gir Sjødin opplysninger om at han selv har satt i gang tiltak for å finne ut av hvem denne personen kan være. Han har selv kontaktet Telenor og Stavanger politikammer for å spore samtalen/avdekke mannen hvis han ringte på ny. Han har gjort undersøkelser lokalt, omkring bopelsadresse og ved gjennomgang av straffesaksdokumentene. Slik den omstridte uttalelse naturlig må leses i sin sammenheng, må Sjødin forstås slik at han mener at flere kilder peker i retning av at A kunne være forenlig med drapsmannen.

De neste retten må ta stilling til, er om den fremsatte beskyldning kan anses som ærekrenkende og objektivt sett i strid med straffeloven § 247, jfr. § 246. Retten finner at Sjødin ved å skrive og å sende brevet til Riksadvokaten inneholdende opplysningen hvorved A blir navngitt/identifisert som den mulige drapsmannen, objektivt sett har gjort seg skyldig i en ærekrenkende beskyldning (§ 246) som er egnet til å skade As gode navn og rykte, samt egnet til å utsette ham for hån og ringeakt

(§ 247).

Det neste spørsmålet blir om det ærekrenkende utsagn anses rettsstridig. En forutsetning for at en ærekrenkelse skal være straffbar eller kunne være gjenstand for mortifikasjon, er at ærekrenkelsen er rettsstridig. Dette fremgår direkte av ordlyden i § 246 og må innfortolkes i § 247. I forarbeidene til lovrevisjonen av ærekrenkelsesbestemmelsene fremgår det at det i rettsstridsbegrepet ligger at handlingen må fremstå som utilbørlig.

Saksøkte har fremholdt, dersom retten skulle komme til at uttalelsen i brevet til Riksadvokaten er en beskyldning, at han har handlet tilbørlig for å ivareta klientens og samfunnets tarv. Saksøkte har i denne sammenheng vist til straffeloven § 249 nr. 3 som fastslår følgende:

« Straff efter § 246 og § 247 kommer ikke til anvendelse på den som har vært pliktig til eller nødsaget til å uttale sig eller som har uttalt seg til berettiget varetagelse av eget eller andres tarv, dersom det godtgjøres at han i enhver henseende har vist tilbørlig aktsomhet. »

Det er Sjødin som har bevisbyrden for at han har opptrådt aktsomt da han anmeldte A til Riksadvokaten.

Ved utilbørlighetsvurderingen tar retten utgangspunkt i det faktum, som ikke synes omstridt, at Sjødin fikk opplysninger fra sin ektefelle om en telefonsamtale fra en person som ga opplysninger som tydet på at han kunne være Bs drapsmann. Telefonsamtalen fant sted nesten tre måneder etter at fetteren var frifunnet som Bs drapsmann, etter først å ha blitt dømt i herredsretten. Drapet var med andre ord uopplært. Samtidig var fetteren dømt til å betale erstatning til Bs foreldre fordi fagdommerne hadde funnet det overveiende sannsynlig at fetteren var Bs drapsmann. På tidspunktet for telefonsamtalen var kjennelsen gjenstand for overprøving i Høyesterett. Retten finner det lite tvilsomt at Sjødin, i den situasjonen han var, nærmest var forpliktet til å videreformidle opplysningene til påtalemyndighetene for å ivareta både « eget og andres tarv ». Samfunnets interesse i å få oppklart et drap av denne karakter fremstår i situasjonen som et dominerende gode. Saksøker har også bemerket at det i utgangspunktet var greit å sende inn opplysninger til Riksadvokaten. Retten konkluderer med at videreformidling av de opplysningene som kom frem i telefonsamtalen i seg selv ikke kan anses som klanderverdig eller utilbørlig.

Det særskilte spørsmålet i denne saken er imidlertid om Sjødin ved sine handlinger i tilknytning til anmeldelsen, gikk for langt utover det å videreformidle opplysninger. Aktsom handling fordrer, når det fremsettes beskyldninger, at ærekrenkeren går frem på den mest skånsomme måten for å nå sitt aktverdige mål, i dette tilfellet for å bidra til en mulig oppklaring av et drap som hadde skaket opp ikke bare lokalsamfunnet, men folk flest. Kravet til aktsomhet baseres på et proporsjonalitetsprinsipp om at det skal foreligge en viss forholdsmessighet mellom den skade som tilføres den krenkede og det som søkes vunnet ved beskyldningen. Det vises til Mæland: Ærekrenkelser side 219. Retten legger til grunn at advokater grunnet en klientrelasjon ikke stilles annerledes rettslig sett enn andre i situasjoner som ikke kommer inn under yringsprivilegiet i straffeloven § 253 nr. 3 b. Det vises til Rt-1999-1750 . Yringsprivilegiet i sistnevnte bestemmelse vil bli drøftet i et senere avsnitt.

Retten er av den oppfatning at Sjødin gikk for langt da han tok telefoner til kjente i lokalsamfunnet i forsøk på å spore gjerningsmannen. Hvorvidt Sjødin kan klandres for at han gjorde undersøkelser i saksdokumentene eller hvorvidt han kan klandres for ikke å ha gjort undersøkelser eller tilstrekkelige undersøkelser i saksdokumentene eller hos politiet, finner retten det unødvendig å drøfte. Slik retten ser det, var Sjødin, i den situasjonen han var, ikke forpliktet til å komme opp med et navn. Videre, når Sjødin kastet mistanken mot A som den mulige navngitte drapsmannen, var det intet ved ivaretakelsen av samfunnets behov veiet mot den alvorlige anklage som tilsa at Sjødin var berettiget til å sende kopi av brevet til forsvarernes kontor, til privat etterforsker eller til fetterens far eller å gjøre brevet kjent for eget personale, selv om en slik kopiformidling kan fremstå som kurant i et regulært klientforhold. En videreformidling til en så stor krets av personer økte risikoen for at de alvorlige beskyldninger, som viste seg ikke å være sanne, skulle bli kjent og eksponert i offentligheten, noe som da også skjedde. Sjødin kan etter dette ikke få medhold i at bestemmelsen i straffeloven § 249 nr. 3 må føre til at beskyldningen ikke kan anses som rettsstridig.

Saksøkte har som en del av rettsstridsvurderingen anført at utsagnet i brevet til Riksadvokaten ligger innenfor det handlingsrom som yringsfriheten gir. Det vises til hensynet til yringsfriheten nedfelt i Grunnlovens § 100 og EMK artikkel 10. Spørsmålet om ærekrenkelsen rettmessighet sett i forhold til yringsfriheten, vil bero på en konkret interesseavveining hvor yringsfrihet på den ene side må vurderes mot øvrige aktuelle bestemmelser i EMK som hensynet til personvernet og den såkalte uskyldspresumpsjonen på den andre siden. Retten finner sannsynliggjort at Sjødin, da han anmeldte A som en mulig drapsmann, bisto familien til den frikjente fetteren på privat basis. Retten kan ikke se at Sjødin personlig - selv tatt i betraktning den åpenbart krevende prosessen han må ha vært i som den tidligere dømte fetterens forsvarer - av hensyn til fetteren, fetterens familie eller samfunnets behov, hadde rett til å kaste mistanker mot A som mulig drapsmann på den måte som er beskrevet i foregående avsnitt. Hults rett til æresvern og til å bli betraktet som uskyldig inntil det motsatte er bevist ved dom, må i denne sammenheng veie tyngre enn yringsfriheten. Retten har foretatt en fri bevisbedømmelse og en konkret helhetsvurdering av bevisene i den angjeldende sak og kan ikke se at den rettspraksis som advokatene har vist til i Høyesterett og EMD skulle gi grunnlag for en annen konklusjon.

Saksøkte har anført at retten må avvise kravet om mortifikasjon på prosessuell grunnlag under henvisning til bestemmelsene i straffeloven § 253. De aktuelle bestemmelser er § 253 nr. 2 og § 253 nr 3 b og for ordens skyld også § 253 nr. 1.

Straffeloven § 253 nr. 1 fastslår at fornærmede, det vil si A, kan kreve mortifikasjon dersom det har vært adgang til å føre bevis for at beskyldningene er sanne og slike bevis ikke er ført. Sjødin, som har bevisbyrden i denne sammenheng, har ikke forsøkt å føre sannhetsbevis i saken. Mortifikasjonskravet kan derfor ikke avvises på dette grunnlag.

Straffeloven § 253 nr. 2 gir hjemmel for å avvise et mortifikasjonskrav - i dette tilfellet utsagnet i brevet til Riksadvokaten - « *dersom den som satt fram beskyldningen tar den tilbake før hovedforhandlingen på en måte som retten finner tilfredstillende for den fornærmede* ».

Lagmannsretten har uttalt seg om hvorledes denne bestemmelse er å forstå. I kjennelsen på sidene 13 og 14 uttales følgende:

« Bestemmelsen gir anvisning på en helhetsvurdering. For at vilkåret « tilfredsstillende for den fornærmede » skal være oppfylt, må tilbakekallet i følge rettspraksis og juridisk teori innholdsmessig være klart, fullstendig, ubetinget og reservasjonsløst. Dertil må tilbakekallet ha en slik form og være fremsatt i et medium/en sammenheng som medfører en reell nøytralisering av første melding. Det er bare når disse krav kan anses oppfylt « at den fornærmede har fått full oppreisning, og tilbakekallet kan erstatte en mortifikasjonsdom », jfr. Rt-1999-1750 . Om disse rettslige utgangspunkter viser lagmannsretten ellers til Mæland, op.cit., s. 258-259 og Andenæs/Bratholm, « Spesiell strafferett », 3. utgave, s 243-244. »

Lagmannsretten uttaler seg videre om Sjødin forklaring til politiet 26.09.1998 og vurderer at uttrykksmåten i politiforklaringen -« *ikke trodde at det var A som hadde ringt* » - verken tilfredsstillende lovens krav til innhold eller utbredelse slik at uttalelsen « *er egnet til å medføre nødvendig nøytralisering i et tilfelle som dette* ». Det er under hovedforhandlingen ikke fremkommet nye opplysninger som gir grunnlag for en annen forståelse. Retten bemerker i denne sammenheng at det ikke er ført bevis for tilbakekall overfor den krets av personer som ble gjort kjent med brevet til Riksadvokaten.

Sjødin forklarte i retten at han, før han forklarte seg i politiavhør lørdag 26.09., hadde fått en telefon fra A, og at han da hadde sagt følgende til A: « *jeg skal gå til politiet og si at dette er feil* ». A forklarte i retten, som nevnt i hovedavsnittet sakens bakgrunn, at han hadde tatt to telefoner til Sjødin, en fredagen og en lørdagen. A husket innholdet i sistnevnte samtale og mente at dersom Sjødin hadde uttalt seg slik som sitert, ville dette være en vesentlig opplysning som han ville ha merket seg. A satt imidlertid med det inntrykk at Sjødin ikke ville ta tilbake noe. Etter bevisførselen finner retten at utsagnet under enhver omstendighet ikke kan anses for å være tilfredsstillende som tilbakekalling overfor A.

Mortifikasjonskravet skal etter dette ikke avvises med hjemmel i straffeloven § 253 nr. 2.

Retten finner at saksøkte heller ikke kan få medhold i at mortifikasjonskravet skal avvises fordi utsagnet i brevet til Riksadvokaten ligger innenfor yringsprivilegiet i straffeloven § 253 nr. 3 b.

Lagmannsretten har uttalt seg om den rettslige forståelse av denne bestemmelsen på flere steder i kjennelsen. De vises på side 10 til at fornærmede før lovendring i 1964 hadde et ubetinget krav på mortifikasjon når det ble funnet å foreligge en ærekrenkende beskyldning og sannhetsbevis for denne ikke var ført. Ved lovendringen ble det innført begrensninger i denne ubetingete retten som medførte et yringsprivilegium for bestemte persongrupper/stillingsinnehavere opplistet i § 253 nr. 3 bokstavene a - d. Saksøkte har som nevnt påberopt seg alternativet nr. 3 b. Bestemmelsen omfatter aktører som opptrer i forbindelse med etterforskning og rettergang. Lagmannsretten påpeker på side 11 at bestemmelsen i nr. 3 b har en noe annen karakter enn de obligatoriske avvisningsbestemmelsene i § 253 nr. 2 og nr. 3a og uttaler videre:

« Avvisning skal i disse tilfeller ikke skje dersom uttalelsen ligger « utenfor sakens ramme », hvilket henspiller på at det er de pliktmessige yringer knyttet til en bestemt sak som er privilegert. Og dertil - som en sikkerhetsventil av hensyn til fornærmede - skal mortifikasjonssøksmålet likevel fremmes dersom retten etter en nærmere vurdering og konkret avveining « finner at den fornærmede bør få sannheten av beskyldningen prøvd i mortifikasjonssak mot saksøkte ».

Saksøkte har vist til at han var privat antatt forsvarer i Birgittesaken som fortsatt var under etterforskning, og at han var vitne i relasjon til anmeldelse for telefonsjikane.

Lagmannsretten uttaler om dette på side 15:

Og selv om man skulle se det slik at Sjødin på det aktuelle tidspunkt var forsvarer/prosessfullmektig for fetteren i en konkret sak der det pågikk rettergang og/eller etterforskning - slik bestemmelsen forutsetter - var det intet « pliktmessig » i denne relasjonen ved Sjødins private « etterforskning » av hvem innringeren kunne være, eller viderebringelse av det navn som gjennom dette skal ha dukket opp. »

Retten legger lagmannsrettens rettsoppfatning til grunn. Det vises til at tingretten etter bevisførselen har lagt til grunn at Sjødin bisto fetteren og hans familie på privat basis, og at det forhold som gjorde ærekrenkelsen utilbørlig og rettsstridig, nettopp var at Sjødin gikk for langt da han på grunnlag av sin private etterforskning kastet frem As person ved navns nevning som den mulige drapsmann.

Hva gjelder Sjødins rolle som vitne i relasjon til anmeldelsen for telefonsjikane, finner retten for det første at telefonsjikanesaken må betraktes som en annen sak enn Karmøysaken. Det var i anledning begjæring om ny etterforskning i Karmøysaken at Sjødin kom med det utsagn som kreves mortifisert. Det yringsprivilegium som Sjødin måtte ha som vitne/anmelder i telefonsjikanesaken ligger utenfor Karmøysakens ramme. I sistnevnte sak har for øvrig Riksadvokaten også lagt til grunn at Sjødin opptrådte som advokat. Det vises til brevet til Politimesteren i Stavanger som er gjengitt under hovedavsnittet sakens bakgrunn. Under enhver omstendighet er ikke en beskyldning fremsatt i en anmeldelse til politiet vernet mot mortifikasjon etter bestemmelsen i straffeloven § 253 nr. 3 b. Det vises til forarbeidene til den nevnte lovendring og Rt-1986-1395 .

Retten finner følgelig at det utsagnet som kreves mortifisert i brevet til Riksadvokaten, ikke er vernet mot mortifikasjon i henhold til straffeloven § 253 nr. 3 b. Det er da unødvendig å drøfte de subsidiære vilkår i bestemmelsen.

Saksøkte har anført at mortifikasjonskravet må avvises på grunn av retorsjon, straffeloven § 250, under henvisning til at bestemmelsen må få direkte eller analogisk anvendelse i et tilfelle som dette. Straffeloven § 250 regulerer spørsmålet om frifinnelse for straff ved provokasjon eller retorsjon. Denne saken gjelder spørsmålet om mortifikasjon og oppreisning. Retten finner at en slik

bestemmelse som uttrykkelig regulerer forhold som gjelder idømmelse av straff, ikke bør gis anvendelse på forhold utover dette. Hults egne forhold vil imidlertid kunne få betydning ved en erstatningsutmåling, jfr. hovedavsnittet om oppreisningskravet. Det vises til Andenæs/Brattholm: Spesiell strafferett 3. utgave side 179 og side 257.

Etter dette må Sjødin tåle mortifikasjon av den ærekrenkende og rettsstridige beskyldningen fremsatt i brevet til Riksadvokaten.

Oppreisningskravet

Saksøker har krevd oppreisning fastsatt etter rettens skjønn oppad begrenset til kr 200.000 under henvisning til skadeserstatningsloven § 3-6. Det fastslås i bestemmelsens første ledd at den som har krenket en annens ære, skal, såfremt han har utvist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, kunne « pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig ».

A har nådd frem med sitt mortifikasjonskrav hva gjelder utsagnet i brevet til Riksadvokaten fordi retten har funnet at Sjødin opptrådte uaktsomt ved nettopp å kaste mistanke mot A som den mulige drapsmann ved å navngi ham.

Retten bedømmer Sjødins handlemåte ved anledningen alle omstendigheter tatt i betraktning som kvalifisert uaktsom. Å kreve A etterforsket som den mulige drapsmann innebar en meget alvorlig beskyldning mot A som opplagt kunne ha skadegjørende effekt for A ære og omdømme, og som åpenbart har påført A og hans familie stor personlig belastning. Av denne grunn burde Sjødin ha opptrådt langt mer aktpågivende og konfidensielt. Særlig gjelder dette hans henvendelser til folk i lokalsamfunnet og formidling av brevet til fetterens familie, privat etterforsker, « forsvarerteam » og kontorpersonalet. Det vises for øvrig til rettens foranstående vurderinger vedrørende rettsstrid og utilbørlighet.

A selv fremsto i pressen, for eksempel i VG dagen etter at brevet til Riksadvokaten ble kjent, og videre på fjernsyn i TV2 etter fire dager sammen med sin daværende advokat for å renske seg. I denne forbindelse levnes Sjødin liten ære. Dette må få noe betydning for erstatningsutmålingen. Retten vurderer forholdene slik at selv om det relativt snart ble kjent i lokalsamfunnet og blant folk flest at A var « feil mann », så har feiltakelsen som ble forårsaket av Sjødin, påført A vedvarende krenkelse som han må leve med.

Retten finner etter dette at oppreisningsbeløpet rimeligvis bør settes til kr 30.000.

Saksomkostninger

Saksomkostningsspørsmålet skal avgjøres etter tvistemålslovens regler, jfr. straffeprosessloven § 440. Tingrettens omkostningsavgjørelse ble opphevet av lagmannsretten. Lagmannsretten besluttet under henvisning til tvistemålsloven § 179 første ledd siste setning at saksomkostningsavgjørelsen for lagmannsretten skulle utstå til den dom eller kjennelse som avslutter saken.

Ved ny prøving i tingretten må søksmålet anses delvis vunnet delvis tapt. Saksøker har ikke nådd frem med sitt mortifikasjonskrav hva gjelder utsagnene i VG og Haugesunds Avis. Han har nådd frem med sitt mortifikasjonskrav hva gjelder utsagnet i Riksadvokatens brev og han har nådd frem med sitt krav om å bli tilkjent oppreisning.

Tvistemålsloven § 174 får anvendelse på saksomkostningsavgjørelsen. I henhold til hovedregelen i bestemmelsens første ledd skal hver av partene dekke egne omkostninger når saken er delvis vunnet, delvis tapt. Retten kan imidlertid i henhold til unntaksregelen i bestemmelsens annet ledd pålegge den ene part å erstatte motparten hele eller deler av hans omkostninger. Retten finner etter en konkret vurdering at alternativene opplistet i unntaksreglen ikke kan få anvendelse i denne sak. De opplistede unntak er ikke uttømmede. Retten kan imidlertid heller ikke se at hovedregelen bør fravikes av andre grunner. Retten finner at saken har vært av stor velferdsmessig og prinsipiell betydning for begge parter. Sjødin er frifunnet for å ha uttalt seg ærekrenkende om A til VG og Haugesunds Avis. Det er ikke påstått at det var han som « lekket » brevet til Riksadvokaten til media. Sjødin er dømt for å ha fremsatt ærekrenkende beskyldninger av alvorlig art om A til Riksadvokaten. A har tatt til motmæle i pressen og på fjernsyn. A har gjennom søksmålet fått

oppreisning i form av mortifikasjon og erstatning for skade av ikke økonomisk art. Retten finner etter dette at hver av partene rimeligvis bør dekke egne omkostninger både for tingretten og for lagmannsretten.

Domsslutning:

1. *Arvid Sjødin frifinnes for mortifikasjon av følgende utsagn:*

a) *Verdens Gang 25.09.1998:*

«Med bakgrunn i alle detaljene han oppga, var han ikke vanskelig å finne»

b) *Haugesunds Avis 25.09.1998:*

«Mannen presenterte seg ikke, men fortalte såpass mye om seg selv at jeg ikke hadde store problemer med å identifisere ham »

c) *Haugesunds Avis 26.09.1998:*

«Da hadde mannen allerede fortalt så mye om seg selv at det var helt uproblematisk å identifisere ham. »

2. *Arvid Sjødin dømmes i henhold av strl. 253 til å tåle følgende beskyldning fremsatt i hans brev til Riksadvokaten 16.09.1998 erklært for død og maktesløs (mortifisert) i forhold til A:*

«Undersøkelser som jeg har gjort lokalt i X viser at:

A født *. *.66

---gata 22

0000 X

kan stemme med de opplysninger som vedkommende som telefonerte ga. »

3. *Arvid Sjødin dømmes til å betale oppreisning til A med et beløp stort kr 30.000 - kr. trettitusen - innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av lovens morarente fra forfall til betaling skjer.*

4. *Hver av partene dekker egne saksomkostninger for tingretten og for lagmannsretten.*